

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพของประชาชนที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ กลไกที่สร้างเสริมคุณภาพของประชาชนก็คือ การศึกษา ดังนั้นการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าจะต้องพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างจริงจัง ระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีวิธีการวางพื้นฐานให้แก่เยาวชนของประเทศในด้านอาชีพ และการทำงานเพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นได้รับการศึกษาและฝึกทักษะอย่างเพียงพอที่จะประกอบอาชีพได้เหมาะสมกับวัย ความสนใจและความสามารถของตน การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่เยาวชนมุ่งศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพทางวิชาการและวิชาชีพ โดยนักศึกษาคาดหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะสามารถประกอบอาชีพได้ในอนาคต แต่ในสภาพปัจจุบันความต้องการทำงานของบัณฑิตและการจ้างงานไม่สมดุลกัน ปัญหาบัณฑิตว่างงานเป็นภาพสะท้อนของวิกฤติการณ์ในระบบการศึกษาที่เกิดจากนโยบายการศึกษาที่ผิดพลาดและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่เน้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม นอกจากนั้นการขยายตัวอย่างรวดเร็วของระบบการศึกษาตามค่านิยมและแรงกดดันทางการเมือง โดยเฉพาะในสาขาที่มีค่าใช้จ่ายไม่มากนัก ส่งผลให้ปริมาณบัณฑิตที่จบออกมาและหางานทำไม่ได้มีจำนวนมากขึ้น รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาและระยะเวลาที่ศึกษาขาดความยืดหยุ่น ไม่สามารถปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

การจัดอาชีวศึกษาในประเทศไทยได้พัฒนาไปก่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงทำให้ไม่สามารถผลิตคนได้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและระบบเศรษฐกิจ (ก่อ สวัสดิพานิช 2528 : 72) โดยนับตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 จนถึง

เริ่มต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีว-
 ศึกษาประมาณ 38,718-70,083 คน ในจำนวนนี้ศึกษาต่อประมาณ 14,058-22,844 คน
 และเข้าสู่ตลาดแรงงานจำนวน 14,827-27,513 คน โดยเฉพาะในปี 2530 ผู้มีงานทำ
 ระดับอาชีวศึกษามีจำนวน 14,271 คน และผู้ที่ยังไม่มีงานทำจำนวน 13,242 คน อีกจำนวน
 22,844 คน ศึกษาต่อ (จีระ หงศ์ลดารมภ์ 2531 : 57) ในจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา
 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากสถาบันอาชีวศึกษา สาขาที่มีปัญหาการว่างงานมากที่สุด
 คือ สาขาเกษตรกรรม และคหกรรม ในปีการศึกษา 2532 มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับ
 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาเกษตรกรรมจากวิทยาลัยเกษตรกรรมทั่วประเทศ จำนวน
 1,680 คน เข้าศึกษาต่อจำนวน 421 คน ผู้มีงานทำจำนวน 574 คน ผู้ไม่มีงานทำจำนวน
 338 คน อื่น ๆ 94 คน ในจำนวนผู้มีงานทำแยกเป็น รับราชการ 68 คน เอกชน 497 คน
 ทำธุรกิจส่วนตัว 9 คน (กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา 2533 : 53) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า
 มีผู้ว่างงานถึง 338 คน ในขณะที่มีผู้สร้างงานให้ตนเองด้วยการประกอบธุรกิจส่วนตัวเพียง
 9 คน ปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา สาขาเกษตรกรรมเนื่องจาก
 ระบบการศึกษาเกษตรปัจจุบันให้ความสำคัญในด้านปริมาณมากกว่าด้านคุณภาพ มีการขยาย
 ปริมาณอย่างรวดเร็วในบางระดับเกิดความเหลื่อมล้ำอย่างมากระหว่างอุปสงค์ และอุปทาน
 โดยเฉพาะในระดับอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528 : 22)

นักการศึกษาต่างมีความเห็นว่า การที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจน คนว่างงานและ
 เตรียมการสำหรับความเปลี่ยนแปลง ได้จะต้องปลูกฝังวิญญานด้านการประกอบอาชีพธุรกิจและ
 คำนึงมหนักจัดการครบวงจรให้แก่เยาวชนในระบบการศึกษา (กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา
 2530 : 27) ซึ่งเป้าหมายและหลักการระดับชาติก็ได้ระบุถึงการแก้ไขปัญหาการไม่มีงานทำ
 ด้วยการสนับสนุนการประกอบอาชีพอิสระให้มากขึ้น โดยในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะ
 ที่ 6 ได้กล่าวถึงเป้าหมายในการศึกษาและพัฒนาเศรษฐกิจว่า นักเรียนนักศึกษาทุกระดับทุก
 ประเภทได้รับการฝึกปฏิบัติงานอาชีพตามความถนัดและความสนใจ พร้อมทั้งได้มีโอกาสปฏิบัติ
 จริง โดยได้รับการแนะแนวให้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ มีกำลังใจพร้อมที่จะออกไป

ประกอบอาชีพอิสระ (อาภา รัตน์ช่าง 2529 : 105) สำหรับแผนพัฒนาคน สังคม และ วัฒนธรรม ได้ระบุเรื่องการส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัวไว้อย่างชัดเจน ในแผนพัฒนา คุณภาพคนและแรงงานว่า "ให้มีการจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และให้สามารถประกอบอาชีพส่วนตัวหรือสร้างงานด้วยตนเองได้มากขึ้น โดยมีมาตรการ สนับสนุนการจัดการศึกษาวิชาชีพและฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น เน้นการประกอบอาชีพส่วนตัว (เขาวลักษณะ ราชแพทยาคม 2530 : 98)

นอกจากนี้ นโยบายการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ ยังได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า การที่จะมุ่งเร่งรัดพัฒนาให้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านการมีงานทำ และมีรายได้เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเร่งพัฒนา หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อความสามารถในการประกอบอาชีพแก่นักเรียนนักศึกษา โดยเน้นการฝึกปฏิบัติในด้านการงาน การอาชีพ เร่งปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมในการทำงาน และการพึ่งตนเองให้มีความรู้และประสบการณ์ ในการจัดการด้านอาชีพ เพื่อจะให้เยาวชนมีความสามารถและความพร้อมที่จะออกไปประกอบ อาชีพอิสระได้ตามความเหมาะสมกับสภาพสังคมและ เศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่น (กรมวิชาการ 2530 : 3)

กรมอาชีวศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการ ศึกษา จึงได้มีการกำหนดนโยบายเป็นเป้าหมายพัฒนาอาชีวศึกษาขึ้น 10 ประการ ซึ่งในข้อ 3 ได้ระบุถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระว่า หมายถึง การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมให้ความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถออกไปประกอบอาชีพ อิสระได้ (กรมอาชีวศึกษา 2532 : 1) นอกจากนี้ในแผนพัฒนาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535- พ.ศ. 2539) กรมอาชีวศึกษาได้กล่าวถึงการประกอบอาชีพอิสระไว้ในนโยบายข้อที่ 1 ว่า "เร่งพัฒนาการผลิตกำลังคนให้มีความรู้ ทักษะสอดคล้องกับการขยายตัวของ เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการประกอบอาชีพอิสระ" และในนโยบายข้อที่ 8 ว่า "เร่ง รัดพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนให้มีระยะเวลาและสาขาวิชาที่หลากหลาย

ยึดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของสภาพตลาดแรงงานและทรัพยากรท้องถิ่น และการประกอบอาชีพอิสระ (กรมอาชีวศึกษา 2533 : 1-8)

กรมอาชีวศึกษา มีความรับผิดชอบการจัดการศึกษาอาชีพ 5 สาขาใหญ่ ๆ คือ ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พณิชยกรรม คหกรรมและศิลปกรรม ในจำนวนนี้สาขาวิชาเกษตรกรรมซึ่งรับผิดชอบโดย กองวิทยาลัยเกษตรกรรมกำลังประสบปัญหาหนักศึกษาลดจำนวนลงมาก เนื่องจากขาดความนิยมจากเยาวชน เพราะทางราชการลดจำนวนการรับเข้าทำงาน โดยในความเป็นจริง การเกษตรเป็นพื้นฐานของระบบสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย แม้ว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลในประเทศเริ่มลดลงจากร้อยละ 51 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2493 จนเหลือร้อยละ 24 ในปี พ.ศ. 2535 เพราะสาขาอื่นขยายตัวในอัตราที่สูงกว่า แต่สาขาเกษตรก็ยังเป็นภาคการผลิตที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงและมีผลผลิตส่งออกรวมสูงสุด เป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศใหญ่ นอกจากนี้สาขาเกษตรยังเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานมากที่สุดอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528 : 2) ดังนั้นกรมอาชีวศึกษา จึงพยายามแก้ไขปัญหาการลดลงของจำนวนนักศึกษาเกษตรกรรมด้วยการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้นักศึกษา เพื่อเพิ่มความนิยมแก่เยาวชนในการศึกษา และเข้าสู่อาชีพทางเกษตรกรรม ซึ่งยังเป็นการแก้ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการอพยพแรงงานท้องถิ่นของประเทศอีกด้วย โดยกรมอาชีวศึกษาได้พยายามหาแนวทางปรับปรุงให้มีหลักสูตรที่สามารถผลิตนักศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ การวิเคราะห์หลักสูตร ประเมินผลหลักสูตร เพื่อให้ทราบปัญหาและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญ

อุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ และเป็นเมืองหลักทางการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชาชนส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีครอบครัวเกษตรกร 239,702 ครอบครัว (วิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี 2533 : 3) ในปัจจุบันได้รับการจัดตั้งจากรัฐบาลให้เป็นพื้นที่ทดลองการพัฒนาเกษตรกรรม (โมเชิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์

2534 : 3) ซึ่งทำให้การประกอบอาชีพอิสระทางเกษตรกรรมมีแนวทางที่เป็นไปได้มาก นอกจากนั้นวิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานีก็เป็นหนึ่งในวิทยาลัยเกษตรกรรมที่ประสบปัญหาการลดลงของนักศึกษา จากจำนวนนักศึกษา 375 คน ในปี 2530 เหลือเพียง 130 คน ในปี 2535 ดังนั้น การวิเคราะห์หลักสูตรของวิทยาลัยอย่างลึกซึ้ง จะทำให้ทราบปัญหาอย่างแท้จริงและแนวทางแก้ปัญหาอาชีพศึกษา เกษตรกรรมได้ตรงจุด อีกทั้งการหาแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมจากสภาพท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ยังช่วยให้แนวทางพัฒนามีความเป็นไปได้มากขึ้น ดังนั้นจึงน่าที่จะมีการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาเกษตรกรรม พุทธศักราช 2527 เพื่อจักได้ใช้เป็นข้อมูลในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพอิสระของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประเภทวิชาเกษตรกรรม มุ่งเน้นด้านส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ
2. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี ผู้ประกอบอาชีพอิสระด้านเกษตรกรรม และผู้สำเร็จการศึกษาที่ประกอบอาชีพอิสระ ที่มีต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประเภทวิชาเกษตรกรรมในด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ แก่นักศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พุทธศักราช 2527 ประเภทวิชาเกษตรกรรม

เฉพาะวิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี

2. ศึกษาเฉพาะคุณสมบัติผู้ประกอบอาชีพอิสระที่กรมอาชีวศึกษากำหนดรวม 9 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัยในตนเอง ความเอาจริงเอาจัง อดทนและหนักแน่น ความมีมานะพยายาม ความรักของงาน ความรอบรู้และรอบรอบ ความมีสำนึกในเชิงธุรกิจ ความมีจิตใจอยากเป็นผู้ชนะ ความซื่อสัตย์สุจริต และความมีมนุษยสัมพันธ์

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ขอให้คำจำกัดความคำสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ทำหน้าที่บริหารงานวิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานีในตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรกรรม และผู้ช่วยผู้อำนวยการในปีการศึกษา 2534

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่เข้าศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พุทธศักราช 2527 ประเภทวิชาเกษตรกรรม ณ วิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี ในปีการศึกษา 2534

ผู้สำเร็จการศึกษาที่ประกอบอาชีพอิสระ หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พุทธศักราช 2527 ประเภทวิชาเกษตรกรรมจากวิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี และเป็นเจ้าของกิจการ หรือผู้ประกอบการในกิจการอาชีพของตน

ผู้ประกอบอาชีพอิสระ หมายถึง ผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการในกิจการอาชีพของตนและมีที่ตั้งกิจการในจังหวัดอุบลราชธานี

อาชีพอิสระ หมายถึง อาชีพที่มีลักษณะที่ผู้ประกอบอาชีพได้รับค่าตอบแทนจากผู้โดยผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการเป็นผู้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ในฐานะผู้ปฏิบัติการ

สถานการณ์ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ หมายถึง สภาพปัจจุบันของหลักสูตร การจัดหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร กิจกรรมให้ความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ผู้สำเร็จ การศึกษาสามารถประกอบอาชีพเป็นเจ้าของกิจการตนเองได้

คุณสมบัติผู้ประกอบอาชีพอิสระ หมายถึง คุณสมบัติของบุคคลที่ประสบผลสำเร็จใน การประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งกรมอาชีวศึกษา (2531 : 10) ได้กำหนดไว้ 9 ด้าน คือ

1. ความมีวินัยในตนเอง
2. ความเอาจริงเองจ้ง อดทน
3. ความมีมานะพยายาม
4. ความรักชอบงาน
5. ความรอบรู้และรู้รอบ
6. ความมีสำนึกในเชิงธุรกิจ
7. ความมีจิตใจอยากเป็นผู้ชนะ
8. ความซื่อสัตย์สุจริต
9. ความมีมนุษยสัมพันธ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ คือ เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับกรมอาชีวศึกษา ในการปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาเกษตรกรรมเพื่อให้ สามารถส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระแก่นักศึกษาตรงตามจุดมุ่งหมายของกรมอาชีวศึกษาซึ่ง จะช่วยให้วิทยาลัยเกษตรกรรมโดยเฉพาะวิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี ปรับปรุงสภาพ การเรียนการสอนการฝึกทักษะวิชาชีพ การฝึกงานภายนอก การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้สามารถส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระแก่นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ